View the original article

فراتر از خبر

کتائب حزب‌الله عراق چگونه شکل گرفت و چرا دولت بغداد به دنبال محدود کردن نفوذ آن است؟

رادیو فردا

۲۹/آبان/۱۴۰۵

حضور نیروهای امنیتی عراق در منطقهٔ جرف الصخر که تحت نفوذ کتائب حزب‌الله قرار داشت، ۲۹ آبان

دولت عراق روز جمعه ۲۹ آبان تغییر آرایش نیروهای نظامی و امنیتی در منطقهٔ جرف الصخر، از پایگاه‌های اصلی کتائب حزب‌الله، را پس از چند روز تنش با این گروه شبه‌نظامی مورد حمایت جمهوری اسلامی آغاز کرد.

دولت عراق کتائب حزب‌الله را به ادارهٔ شبکه‌ای برای قاچاق صدها میلیون دلار نفت متعلق به دولت متهم کرده است.

این گروه اتهامات را رد می‌کند، اما علی الزیدی، نخست‌وزیر عراق، پس از برکناری ۹ مقام دولتی در ارتباط با این پرونده، دستور ورود نیروهای امنیتی به منطقهٔ تحت کنترل کتائب حزب‌الله را صادر کرد.

سرانجام با میانجی‌گری رهبران سیاسی شیعه و پس از سفر اسماعیل قاآنی، فرمانده نیروی قدس سپاه پاسداران، به بغداد، توافقی برای جلوگیری از رویارویی نظامی حاصل شد.

بر اساس این توافق، بخشی از نیروهای کتائب حزب‌الله منطقه را ترک می‌کنند و نیروهای دیگری از ارتش، پلیس و سازمان حشد الشعبی جایگزین آن‌ها می‌شوند.

این تحولات بار دیگر پرسش‌هایی را دربارهٔ قدرت کتائب حزب‌الله، روابط آن با جمهوری اسلامی و جایگاهش در ساختار سیاسی و نظامی عراق مطرح کرده است.

کتائب حزب‌الله عراق چگونه شکل گرفت؟

کتائب حزب‌الله از قدرتمندترین گروه‌های شبه‌نظامی شیعه در عراق است که پس از سرنگونی حکومت صدام حسین در پی حمله آمریکا در سال ۲۰۰۳ شکل گرفت.

بر اساس گزارش پیشین ایلیا جزایری در رادیو فردا با موضوع گروه‌های نیابتی جمهوری اسلامی در عراق، کتائب حزب‌الله در سال ۲۰۰۷ در شهر العماره در جنوب این کشور، از ائتلاف چند گروه شبه‌نظامی تشکیل شد.

این گروه‌ها شامل لشکر ابوالفضل العباس و گردان‌های کربلا، زید بن علی، علی‌اکبر و سجاد بودند که پس از حملهٔ نظامی آمریکا به عراق فعالیت می‌کردند.

کتائب حزب‌الله از همان سال‌های نخست به حمله به نیروهای آمریکایی و اهداف نظامی و دیپلماتیک شهرت یافت. نیروهای این گروه در حملات خود از راکت، خمپاره، تک‌تیرانداز و بمب‌های کنار جاده‌ای استفاده می‌کردند.

آمریکا در سال ۲۰۰۹ کتائب حزب‌الله را در فهرست سازمان‌های تروریستی قرار داد.

این گروه در جریان جنگ داخلی سوریه نیز از حکومت بشار اسد حمایت کرد و نیروهایش در کنار ارتش سوریه و دیگر شبه‌نظامیان شیعهٔ مورد حمایت جمهوری اسلامی جنگیدند.

کتائب حزب‌الله همچنین یکی از اعضای بانفوذ مجموعه‌ای از گروه‌های مسلح موسوم به «مقاومت اسلامی عراق» است که در سال‌های اخیر مسئولیت حملات متعددی علیه نیروهای آمریکایی را بر عهده گرفته‌اند.

بیشتر در این باره:

نیروهای جایگزین دولت عراق وارد منطقه تحت کنترل گروه مورد حمایت ایران شدند

رابطهٔ کتائب حزب‌الله با جمهوری اسلامی ایران چیست؟

رابطهٔ کتائب حزب‌الله با جمهوری اسلامی صرفاً به دریافت کمک‌های مالی و تسلیحاتی محدود نمی‌شود؛ این گروه از نظر ایدئولوژیک نیز به نظام سیاسی حاکم بر ایران نزدیک است.

کتائب حزب‌الله در معرفی رسمی خود از ولایت فقیه به‌عنوان الگوی مطلوب حکومت اسلامی دفاع کرده و مقابله با نفوذ آمریکا و اسرائیل در خاورمیانه را از اهداف اصلی خود دانسته است.

به نوشتهٔ رویترز، این گروه مستقیماً با سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ارتباط دارد و از حمایت آن برخوردار است.

کتائب حزب‌الله همچنین دارای دیدگاهی فراملی است و مرزهای کنونی میان عراق، سوریه و لبنان را محصول سیاست‌های قدرت‌های غربی می‌داند.

یکی از چهره‌های اصلی در تأسیس و گسترش این گروه، ابومهدی المهندس بود که روابط نزدیکی با قاسم سلیمانی، فرمانده نیروی قدس سپاه پاسداران، داشت.

المهندس و سلیمانی در دی‌ماه ۱۳۹۸ در حملهٔ پهپادی آمریکا در نزدیکی فرودگاه بین‌المللی بغداد کشته شدند.

پس از کشته شدن المهندس، ابوحسین الحمیداوی رهبری کتائب حزب‌الله را بر عهده گرفت. این گروه برخلاف بسیاری از سازمان‌های سیاسی و نظامی، ساختار کامل فرماندهی خود را به‌طور علنی اعلام نمی‌کند.

کتائب حزب‌الله از نظر نام و ایدئولوژی شباهت‌هایی با حزب‌الله لبنان دارد و هر دو از متحدان جمهوری اسلامی هستند، اما دو تشکیلات جداگانه با ساختار فرماندهی و حوزهٔ فعالیت متفاوت به شمار می‌روند.

کتائب حزب‌الله چه جایگاهی در ساختار حکومت عراق دارد؟

یکی از ویژگی‌های کتائب حزب‌الله موقعیت دوگانهٔ آن در عراق است؛ از یک سو بخشی از نیروهایش در ساختار رسمی امنیتی کشور حضور دارند و از سوی دیگر، این گروه در مواردی مستقل از فرماندهی دولت عمل می‌کند.

کتائب حزب‌الله همچنین چندین تیپ در سازمان حشد الشعبی دارد.

حشد الشعبی ائتلافی از گروه‌های شبه‌نظامی عمدتاً شیعهٔ عراق است که در سال ۲۰۱۴، همزمان با پیشروی گروه داعش، برای مبارزه با آن شکل گرفت و بعدها به‌عنوان بخشی از ساختار رسمی نیروهای مسلح عراق به رسمیت شناخته شد.

این تشکیلات از بودجهٔ دولت عراق تأمین مالی می‌شود و نیروهای آن حقوق دولتی دریافت می‌کنند.

با وجود این، شماری از گروه‌های عضو حشد الشعبی، از جمله کتائب حزب‌الله، ارتباط مستقلی با جمهوری اسلامی دارند و در مواردی بدون تبعیت از فرماندهی دولت عراق دست به عملیات نظامی می‌زنند.

به نوشتهٔ رویترز، حتی برخی از اعضای کتائب حزب‌الله که آمریکا آن‌ها را در فهرست افراد تروریستی قرار داده، مناصب ارشدی در حشد الشعبی دارند.

بنابراین کتائب حزب‌الله از نظر رسمی در مجموعه‌ای قرار گرفته که فرماندهی کل آن با نخست‌وزیر عراق است، اما در عمل از استقلال عملیاتی قابل‌توجهی برخوردار است.

همین وضعیت یکی از موانع اصلی تلاش دولت‌های عراق برای انحصار سلاح در اختیار حکومت مرکزی بوده است.

قدرت سیاسی و اقتصادی کتائب حزب‌الله از کجا می‌آید؟

کتائب حزب‌الله هزاران نیروی جنگ‌آزموده دارد و به گفتهٔ مقام‌های امنیتی عراق، زرادخانهٔ گروه‌های مسلح همسو با جمهوری اسلامی شامل انواع سلاح‌های سبک و سنگین، موشک‌های ضدتانک، راکت‌های هدایت‌شونده، پهپادهای مسلح و برخی موشک‌های بالستیک و کروز کوتاه‌برد است.

کتائب حزب‌الله همچنین دارای بازوی سیاسی به نام حزب «حقوق» است که اکنون پنج نماینده در پارلمان عراق دارد.

حضور در ساختار رسمی حشد الشعبی نیز دسترسی این گروه به منابع مالی دولتی و موقعیت‌های اداری و امنیتی را فراهم کرده است.

علاوه بر این، بر اساس یک گزارش رسمی عراقی که رویترز به آن استناد کرده، کتائب حزب‌الله از فعالیت‌های اقتصادی در حوزه‌هایی مانند ساخت‌وساز، مسکن، تجارت، گردشگری و صرافی درآمد کسب می‌کند.

این گروه چنین ادعاهایی را رد کرده و می‌گوید فعالیت‌هایش صرفاً ماهیت امنیتی دارد.

در تازه‌ترین پرونده نیز مقام‌های عراقی کتائب حزب‌الله را به ادارهٔ شبکه‌ای برای برداشت غیرقانونی و قاچاق نفت متهم کرده‌اند. تحقیقات دولت دربارهٔ دستکاری خطوط لولهٔ نفت در جرف الصخر به برکناری ۹ مقام امنیتی و نفتی منجر شده است.

کتائب حزب‌الله اتهامات مربوط به قاچاق نفت را رد کرده و دولت عراق را به دروغ‌پردازی متهم کرده است.

این گروه چه نقشی در حملات علیه آمریکا داشته است؟

کتائب حزب‌الله از زمان تأسیس خود یکی از سرسخت‌ترین مخالفان حضور نظامی آمریکا در عراق بوده است.

این گروه در دههٔ نخست پس از سرنگونی صدام حسین در حملات متعددی علیه نیروهای آمریکایی نقش داشت و بعدها نیز در حملات راکتی و پهپادی علیه پایگاه‌های آمریکا در عراق و سوریه مشارکت کرد.

پس از آغاز جنگ غزه در اکتبر ۲۰۲۳، گروه‌های مسلح مورد حمایت جمهوری اسلامی در عراق مسئولیت بیش از ۱۵۰ حمله علیه نیروهای آمریکایی را بر عهده گرفتند.

پس از آغاز جنگ آمریکا و اسرائیل علیه ایران در نهم اسفند ۱۴۰۴ نیز این گروه‌ها حملات تازه‌ای علیه نیروهای آمریکایی را در حمایت از جمهوری اسلامی انجام داده‌اند.

در همین حال، کتائب حزب‌الله و دیگر گروه‌های مسلح نزدیک به حکومت ایران در برابر درخواست دولت عراق و فشارهای آمریکا برای تحویل سلاح‌های خود به حکومت مرکزی مقاومت کرده‌اند.

فشار آمریکا برای خلع سلاح گروه‌های مسلح نزدیک به ایران

رویارویی اخیر در جرف الصخر در شرایطی رخ داده است که دولت عراق برای مهار گروه‌های مسلح نزدیک به ایران هم با فشار آمریکا روبه‌رو است و هم با مقاومت این گروه‌ها در داخل کشور.

دولت آمریکا سال‌ها است خواستار محدود شدن فعالیت گروه‌های شبه‌نظامی مورد حمایت جمهوری اسلامی در عراق است، اما این فشارها پس از آغاز جنگ آمریکا و اسرائیل با ایران در نهم اسفند ۱۴۰۴ شدت گرفته است.

این گروه‌ها در جریان جنگ علاوه بر حمله به نیروهای آمریکایی در عراق، اهدافی را در عربستان سعودی و امارات متحده عربی نیز هدف قرار دادند که باعث شد فشار دولت دونالد ترامپ بر دولت عراق برای مهار آن‌ها تشدید شود.

علی الزیدی که در اردیبهشت ۱۴۰۵ نخست‌وزیر عراق شد، در خرداد طرحی را برای خلع‌سلاح گروه‌های شبه‌نظامی و قرار دادن تمامی سلاح‌ها تحت کنترل دولت مرکزی اعلام کرد.

او در دیدار با دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، متعهد شد این طرح را تا پایان سپتامبر اجرا کند که با پایان برنامه‌ریزی‌شدهٔ حضور نیروهای ائتلاف بین‌المللی در عراق همزمان بود.

اما مقاومت گروه‌های مسلح نزدیک به جمهوری اسلامی، از جمله کتائب حزب‌الله و حرکة النجباء، مانع تحقق این هدف شد و دولت عراق مهلت اجرای طرح را تا پایان ژوئن ۲۰۲۷ تمدید کرد.

کتائب حزب‌الله اعلام کرده است که تا زمان تضمین عدم بازگشت نیروهای آمریکایی و پایان نفوذ واشینگتن بر تصمیم‌های سیاسی و اقتصادی عراق، حاضر به خلع‌سلاح نخواهد شد.

در همین حال، دولت ترامپ همچنان از بغداد خواسته است اقدامات عملی برای خلع‌سلاح این گروه‌ها انجام دهد. مارکو روبیو، وزیر خارجهٔ آمریکا، نیز ماه گذشته در دیدار با الزیدی بر ضرورت قرار گرفتن تمامی سلاح‌ها تحت اختیار دولت عراق تأکید کرد.

در چنین شرایطی، دولت الزیدی از یک سو با فشار واشینگتن برای محدود کردن گروه‌های نزدیک به حکومت ایران روبه‌رو است و از سوی دیگر باید با مقاومت تشکیلاتی مقابله کند که برخی از آن‌ها در ساختار رسمی امنیتی و سیاسی عراق نیز حضور دارند.

بیشتر در این باره:

کدام گروه‌های شبه‌نظامی در عراق از جمهوری اسلامی نیابت دارند؟

این مطلب بخشی از:

سیاسی | بایگانی | فراتر از خبر

© ۲۰۲۶ تمام حقوق این وب‌سایت، بر اساس مقررات کپی‌رایت، برای رادیو فردا محفوظ است.